

ŠIDLA ODCESTOVAL...

Naše překotně se rozrůstající městečko je protkáno přejezdy. Některé z nich jsou dnes už vybaveny výstražným světelným i akustickým zařízením, ale v dobách mého dětství veškerá bezpečnostní opatření nahrazovalo táhlé houkání blížícího se motoráku. Ostatně, tenkrát to celkem postačovalo: Lidé tolik nespěchali a kouknout vpravo vlevo zase tolik času nezabere. Automobil býval spíše raritou, vlak tudy projížděl zhruba čtyřikrát denně minimální rychlostí a tak si lidé cestu přes koleje zkracovali všude, kde to jen šlo.

Přejezdy (jak jsem již naznačil, tehdy spíše „přechody“) byly čtyři. Od východu na západ: U Hřbitova (na předměstí, proslulém lobkovickým zámečkem a pobytem Františka Palackého), U Fabriky (zdaleka nejfrekventovanější, hustota těch, kdo se potřebovali dostat z jedné strany kolejí na druhou přímoúměrně stoupala s tím, jak se někdejší továrnička na výrobu mýdla měnila v jednu z největších chemiček v rámci celé RVHP), Na Markétě (zde se trať ostře lomila směrem k nádraží a několik stovek metrů kopírovala pěšinu na okraji borového lesíka) a Pod Strání (téměř nevyužívaný, zkracující cestu k opuštěnému drážnímu domku uprostřed obilných a řepných lánů). Samozřejmě, bylo tu ještě několik dalších, kterým se říká „chráněné“ (charakteristických dlouhými frontami čekajících před spuštěnými závory), ale ty se týkaly jiné tratě, takzvané hlavní – nikoli lokálky, která do nádražního areálu vnikala jaksi kradmo, plíživě a zastavovala „na kusé koleji vpravo“ (řečeno s hlášením chraplavého nádražního amplionu), před uměle navršeným valem.

Dodnes se nic podstatného nezměnilo. Neradice se rozrostly směrem k řece i k okresnímu městu, náměstí do jisté míry nahrazuje prostranství kolem obchodního centra, ale motorák se dál kolébá od přejezdu k přejezdu, okolo nového kulturního domu, sportovní haly i plaveckého bazénu.

Nádraží značně zchátralo (v prudkém protikladu k přilehlé procovské vilové čtvrti a vlastně i k nemalému významu, danému strategickou polohou na trase do Prahy), dům se služebními byty vedle něj však stále stojí. Tady bydlely v mých dětských letech rodiny traťmistra, strojvedoucího, posunovačů a drážních zřízců: Před bachratou třípatrovou stavbou prašný dvorek, na něm kůlny, králíkárny, klepadlo na koberce a pár záhonků, dokonce i holubník.

Tady bydlel Šidla. V době, kdy jsem si jako jedenáctiletý kluk poprvé uvědomil jeho existenci, žil už jen s matkou. Otec se oběsil (prý právě ve zmiňovaném holubníku) krátce po tragédii, jež otrásla veškerými obyvateli města. V naší rovině je (dodnes!) nejběžnějším dopravním prostředkem jízdní kolo. Pan Prokouš (skutečné Šidlovo příjmení) jel zcela prozaicky na trávu pro králíky. Podlehl škemrání Šidlovy malé (snad teprve tříleté) sestřičky a jako už mnohokrát ji pečlivě usadil na nosič za svými zády. Na Markétě poklidně projel přes přejezd a až potom zaslechl motorák. Otočil se. Krve by se v něm nedořezal! Nosič byl prázdný...

Šidla s matkou, která se nikdy z té pohromy nevzpamatovala, tudíž na nějaké studie mohl zapomenout. Převzal v podstatě veškeré domácí povinnosti. Uklízel, nakupoval, potkávali jsme ho na cestě do prádelny. Nastoupil rovnou do učení v místní autodílně (nedávno znárodněné a přiřazené ke komunálním službám) a brzy dosáhl jisté proslulosti. Několikrát jsem zaslechl komentáře chlapů, tlachajících v zahradní restauraci na břehu Labe: „Ten kluk má snad šestej smysl. Šáhne ti do motoru a prskání je fuč“, případně: „Nemohl jsem zaboha přijít na to, kam mi mizí olej, ale Prokoušovic Milan hned věděl...“

V montérkách ho mimo dílnu nikdy nikdo nezahlédl. Bylo mu patnáct, šestnáct sedmnáct – pečlivě dodržoval jakousi vlastní etiketu. Vysoký, štíhlý až hubený, zjevil se pokaždé na ulici pečlivě upravený: Na hlavě klobouk, kterému se říkalo tatra (když smekl, odhalil módní účes té doby zvaný eman), sako s vycpanými rameny, dole těsně přiléhající k bokům, kalhoty obepínající stehna i lýtka, s deseticentimetrovými záložkami nad vždy naleštěnými botami s vysokou podrážkou. Kráčel zvolna, pružně

jako kočka, vždy (snad z té své výšky) poněkud nahrben, v bledé a hladké tváři nepřítomný výraz, pod ostrým, špičatým nosem náznak knírku a pod ním v koutku úst (obvykle nezapálenou) cigaretu. Pokud se k něčemu vyjadřoval, tak velmi stručně.

Jeho nejčastějším komentářem bylo s despektem vyslovené: „Shit!“ - a tak se českým přepisem anglické vulgarity narodila i jeho přezdívka: Shit - Šid - Šidla...

S partou dalších „pásků“ (tak zněl odsudek většiny populace) sedával na zídce u labského jezu a poněkud nepříjemně zabarveným, nepřírozeně vysokým témbrem zpíval trampské písně. Nám to připadalo, že na protest proti optimistickým ódám, znějícím z rádia či k častuškám, které jsme museli nacvičovat ve škole. Podobně jsem si vysvětloval i jeho zálibu v nohejbalu, ten se přece nejvíc hrával v prvorepublikových osadách. Proseděl jsem hodiny v trávě vedle hřiště a sledoval, jak míč z jeho nohy dostává rafinovanou rotaci, nebo nechytatelná smeč končí těsně u lajny – když balón po odrazu zamířil do vzdálenějších míst, ochotně jsem se pro něj rozeběhl. „Thank you“, pokynul mi a já byl v sedmém nebi.

Snad až do osmého jsem se dostal, když ze svého plátěného pytle (v němž si nosil věci na převlečení, u něho nepřicházelo v úvahu, že by na hřiště dorazil rovnou ve sportovním) vytáhl pár Rodokapsů a později i svázaný ročník Rychlých šípů. Nic nevadilo jeho „shit“, kterým přerušil mé překotné děkování, ani lhostejný tón, jímž mě informoval, že se jedná o pouhou půjčku a varoval před jakýmkoli znehodnocením zřejmě milované četby. Ve tváři přitom samozřejmě měl pořád ten svůj bůhvídko odkoukaný hostejný výraz, často podtržený strojově mechanickým pohybem čelistí, zpracovávajících tehdy téměř nedostupnou žvýkačku made in USA, jejímž zdrojem zřejmě byla zásoba balíčků UNRA, obsahujících i další nevídané pochutiny. Mezi nimi bývala také tabulka tvrdé, téměř černé čokolády, která se slastně rozpouštěla na jazyku. Šidla ji občas rozlomil na miniaturní dílky a s konstatováním „dobrý na nervy“ podělil všechny kolem sebe. Slova díky ovšem zásadně komentoval obvyklým: „Shit“.

Pokud se mi zdařilo uniknout navečer z dohledu rodičů, rád jsem šplhal do koruny mohutného dubu vedle hospody U Šárů a pozoroval dění na tehdy pořádaných „odpoledních čajích“. Šidla s kamarády sedal vždy u stolu blízko okna a tak mi nemohlo uniknout, že nápoje, které parta konzumovala, neměly s čajem nic společného.

Kapela Ferryho Krause těžila z mistrovství svého šéfa, který prý dokonce hrával na saxofon v tanečním orchestru Českého rozhlasu (proč tam ovšem ukončil slibnou kariéru nebylo zcela jasné).

Ferry pokročil před ostatní muzikanty, objal nástroj téměř milenecky něžným pohybem a v rozporu s tím z něj vyloudil drsný řvavý tón. Rokenrol! Část mládeže se okamžitě spořádaně usadila, větší díl osazenstva se ovšem vyřítit na parket. Sukně, nohy, ruce vylétaly až ke stropu, každý tančil s každým, Šidla roztáčel dceru předsedy národního výboru Hanku Šmejkalovou jako hadrovou panenku – skláněl se přitom až k podlaze, vyskakoval, krčil se, plížil, prohýbal a otáčel (ve tváři pořád ten svůj neměnný, trochu nepřítomný výraz), rychlé pohyby střídal s lenivým přitakáním rytmu, jako kdyby byl z gumy: Pružný, nedostižný, jedinečný.

Ferry zakončil sólo a už se chystal do řevu a nadšeného potlesku pronést obligátní „ha - čat, bum – bat“, jímž ohlašoval přestávku, když se ozvala píšťalka a do sálu vběhli muži v modrých uniformách s červenými výložkami. Trochu váhavě za nimi vstoupil i nepatrně kulhající František Šmejkal (nohu si nenávratně pochroumal v nacistickém lágru). Na dceru se podíval s jasnou výčitkou v očích. Hanka se odtáhla od Šidly, ale jeho ruku nepustila. Předseda tudíž pokročil blíž a když děvče stále nijak nereagovalo, vlepil mu facku (jasně jsem viděl červené otisky prstů na tancem zružovělé tváři). Vzápětí jako by se ulekl toho, co udělal. Natahl vstřícně paži...

„Shit“, odečetl jsem z Šidlových rtů.

„Co? Proč šít? Dojdi si ke krejčímu. Hele, koukej zmizet, dokud je čas“, zadrmolil Šmejkal. „Na nějaký západácký nemravnosti tu nejsme zvědaví!“

Šidla zvolna setřásl Hančinu ruku. Zjevně nevěděl, kudy kam.

„Shit“, okomentoval situaci a jaksi proti své vůli vyslovil: „No, nakonec, je to tvůj fotr...“

Pódium opanoval svazácký pěvecký sbor se sólistou Petrem Růžičkou v úboru, majícím zřejmě za úkol symbolizovat „sepětí s prostým lidem“ (což bylo vyjádřeno kombinací krátkých kalhot, barevných mašlí a černého klobouku, zdobeného pery).

Hospoda se pozvolna vylidňovala. Pokud vím, Ferry už si (nejen U Šárů) nezahrál. Odvezli ho, vrátil se za několik měsíců. Hanku jsem potkal až po letech. Byla pořád hezká, ale nějak ztratila jiskru. Bylo těžké představit si ji s vlající sukni, s rukama kolem Šidlova krku, rozesmátou, výskající v rytmu tance...

XXX

Krásný letní den. Proběhl jsem tajemnou uličkou kolem záhadné vily za kamennou zdí tak vysokou, že pokud člověk chtěl zahlédnout jezírko, zarostlé rákosím, musel pracně vyšplhat po výstupcích a nahoře se zachytit některé z kovových špicí, které cenily na kolemjdoucí svůj prořídly rezavý chrup. Zpustošená a neudržovaná zahrada, stejně jako oprýskaná budova byla opředena zvěstmi o podivínské ženě, která tu zůstala opuštěna poté, co ostatní členové kdysi vážené rodiny do jednoho zmizeli kdesi v zahraničí. Koruny stromů prorůstaly jedna do druhé a vytvářely trvalé pološero, vlhký a hnilobou mírně načichlý stín. Tady člověk zrychlil i když k tomu neměl žádný reálný důvod. A já jsem ho měl!

Zhruba před týdnem jsem sledoval uzavření velké sázky. Šidla s kamarádem Milanem Korýšem (o hlavu menším, avšak neuvěřitelně pohyblivým synem bývalého majitele krejčovství) měli na plácku u Labe vybojovat nohejbalový zápas s určitým politickým podtextem. V podstatě se jednalo o to, kdo se v tomto sportovním odvětví stane nekorunovaným králem Neradic: „Pásci“, nebo svazáci (reprezentovaní Petrem Růžičkou a středním útočníkem místní fotbalové Jiskry, fanoušky do nebe vynášeným talentem Karlem Hlavatým). Neměl jsem pochyb o tom, kdo zvítězí. Na Šidlu, s jeho zvláštními pohyby, bleskovým startem a nevidanými fintami v mých očích neměl nikdo...

Že by pověst o nohejbalové bitvě vyvolala takové sročení lidu jsem však nepředpokládal. Desítky diváků postávají kolem čerstvě vápnem vyznačených lajn, z amplionu zní řízné tóny dechovky, střídané Čapajevem, Pochodem rudých námořníků, Kalinkou... Ten výběr hudebního doprovodu je naprosto poplatný jen jedné straně souboje, pomyslí si. Kolem gramofonu stojí vyrovnaná řada mladých mužů v modrých košilích – no páni!, oni to berou opravdu vážně. Mezi nimi i Růžička a Hlavatý, ale ti by přece měli už na sobě mít sportovní dres...

Růžička pokročí k mikrofonu. „Co je staré, ať spolknou plameny“, natáhne ruku pro planoucí pochodeň a vykročí. „Ať zbude jen popel! Naše generace už žádné elitní spolky nepotřebuje“, skanduje a téměř slavnostně pochoduje k přilehlé skautské klubovně: Typickému srubu z černě natřených klád na kamenném základu. Do jednoho z balvanů je vytesána lilie a heslo: „Bud' připraven!“

Plamen se sotva dotkne stěny a s tlumeným, dutým štěknutím se okamžitě mnohonásobně rozroste. Někdo mu zřejmě pomohl a vyšplíchl k patě objektu benzín nebo jinou hořlavinu. Oheň závratnou rychlostí šplhá vzhůru, k oknům a střeše. Mladíci modrokošiláci stojí s rukama kolem ramen mlčky, důstojně. Kouř se točí v lehounkých závanech mírného vánku a rozpouští se nad našimi hlavami.

Sklouznu očima ke stráni nad bývalým mlýnem. Šidla! Váhavě přešlapuje a náhle se dá do běhu. Plameny šlehají. Gramofon, zesílený reproduktory, vyřvává. Šidla se blíží mohutnými skoky. Tuším, co má v úmyslu.

„Neblázni“, vykřiknu, ale nikdo se ke mně nepřidává (snad má slova zanikla v tom hlomozu).

Šidla se zastaví jen na vteřinku, aby odhodil klobouk a sako do trávy. Vytrčí dlouhou pavoučí nohu na podezdívku a v mžiku je u okna, za jeho zády je clonou dýmu vidět záblesky ohně. Přehodí přes parapet i druhou nohu, z té výšky s nesmírným pohrdáním shlédne na shromážděný přihlížející dav a zmizí. Nějaká žena zajecí. Kdosi umlčí gramofon. Oheň praská a hučí. Rozeběhnu se ke klubovně, ale svalnatá ruka Šidlova spoluhráče mě zadrží.

Ticho. Petr Růžička zapomíná na funkce a rozbřečí se jako malý kluk. Vteřiny běží jako

splašené. Už to trvá příliš dlouho. Už ztrácíme naději...

Clonou dýmu zahlédnu nezřetelnou siluetu. Dveře se poroučejí k zemi a vzniklou mezerou se potácivě blíží postava. Na zdolání schodů už nemá síly. Skácí se dolů, okamžik ještě křečovitě svírá pár pohárů, nějaké písemnosti a vlajku, potom je pouští z rukou. Vytřeštěné oči zjevně nic nevnímají. Z uší i nosu kape krev kolem černých šmouh. Dýchá? Ženu se k němu. Z pootevřených úst se dere přerývané chrčení, jazyk neklidně téká mezi zuby, pokrytými vrstvou sazí.

Od městečka přijíždí sanita, za ní policejní automobil. Zdravotní sestra si pokládá Šidlovu hlavu do klína. Snaží se vpravit mu do úst bílou pilulku, potom i vodu na zapití.

„Shit“, vyprskne náhle Šidla všechno do trávy.

Zvolna, jako ve zpomaleném filmu se vztyčuje. Napřed na kolena, pak se opře o ruce, vytrčí zadek a už stojí. Lhostejnýma očima změří esenbáka, který k němu váhavě pokročí.

„Tohle si vypiješ, grázle reakcionářskej“, pronese muž v uniformě tiše. „Jakým právem se pleteš do úředních záležitostí? Říkám, tohle si vypiješ... Můžeš se pohybovat? Tak jdem“, postrčí Šidlu k vozidlu.

K dvojici dokulhá předseda Šmejkal a chytí policistu za šos.

„Hele, soudruhu“, pronese autoritativně. „Udělal blbost, no, to je fakt. Ale my už si to nějak dokážeme vyřešit“.

„Jenže my máme nahlášenou událost.“

„Tak ji zase odhlásíte“, oduší Šmejkal pokojně za souhlasného mručení kolemstojících spoluobčanů. „Jak jsem řekl. My už si to vyřešíme mezi sebou. Kluk dostane důtku, pokutu a udělá si brigádu na úklidu. Přejdou ho roupy...“

„A co tohle?“, ukáže esenbák do míst, kde se ještě před momentem válely poháry, ale teď už zbyl jen opuštěný trávník.

„No...“, Šmejkal trochu zaváhá. „To už zřejmě někdo uklidil“. Odvrátí se k lidem kolem sebe. „Běžte domů. Tady už nic k vidění nebude. Na místě zůstane požární hlídka, tu zajistí svazáci. Jasný?“

„Jasný“, břitce zahlásí Petr Růžička.

Šidla to všechno pozoruje nepřítomnýma očima. Na okamžik je upře na mě. „Tak co prcku?“, ušklíbne se a obtížně artikuluje. „To byl tyjáter“, malinko zavravorá. Opře se o Korýše a plivne před sebe. „Shit“, utrousí už zase obvyklým tónem. „Jdem“, vykročí. Pomaleji než jindy, ale stejně pružně, plavně, lehce, skoro plíživě. „Dík předsedo“, utrousí přes rameno. „Dík, ale to nemuselo bejt“..., vzdaluje se.

Na okamžik i s Korýšem zmizí v prudké záři zapadajícího slunce, pak se dvojice znovu objeví, šplhá do stráně a v polovině svahu zůstane stát. Na tu dálku to vypadá, že zkameněla, ale samozřejmě, že za chvíli jsou oba už v tahu.

XXX

Šidla zmizel nadobro.

„Hele, prcku“, zadrmló Korýš po nějakém čase trochu rozpačitě. „On si Šidla u mě něco nechal, ale teď už si to zřejmě nevyzvedne, žejo. Nějaký čtení, to ti ještě přinesu. A tadyhle máš...“, sáhne po síťovce vedle sebe a vyloví z ní v novinách zabalenou krychličku.

Pobaveně přihlíží, jak trhám papír a téměř nábožně sahám po čokoládě. „Ne abys to sežral na posezení“, ušklíbne se. „Dobrý na nervy“, dodá oblíbenou Šidlovu frázi.

Když má Korýš dobrou náladu (nohejbal hraji s partou dál, na kytaru u Labe brnkají pořád a já je zpovzdálí pozoruji), plácne mě zlehka po ramenech a se spikleneckým mrknutím vydoluje z bundy stále odřenější a pomačkanější fotografii. Šidla na ní stojí před obřím jeřábem v rušném přístavu. V jedné ruce drží námořnický pytel, druhou má ležerně ovinutou kolem ramen hubeňoučké blondýny, která se k němu zimomřivě tiskne.

Když má Korýš velmi dobrou náladu, nechá mi ten snímek na okamžik v prstech a dovolí, abych zevrubně studoval nejen tváře a postavy, ale také racky, poletující a posedávající všude kolem (jako bych slyšel jejich ostré skřeky a plácání křídel), kůly s potrhanými lany, štít hospody, lodní kýl, zachmuřenou oblohu.

Když má Korýš vynikající náladu, připustí, abych si znovu přečetl kratičký vzkaz:
„Vyplouvám. Máš se? Zdraví tě...“

Fotografie zapadne do pečlivě zapínané kapsy. Korýš se na mě zkoumavě podívá (jsem jen prcek, co nemá o ničem ponětí) a povzbudivě se usměje. Pak se mu ale pravidelně výraz obličeje zkříví.

„Shit“, utrousí tónem, z něhož číší snaha o napodobení ztraceného kamaráda a prudce se odvrátí.

Slzy vidět nesmím a zadržet nedokážu. Šlapu si to k domovu, svět je ponořen do chvějivé, vlhké mlhy.

„Shit! Shit,shit, shit, shit, shit“, opakuji si mechanicky.

Shit. Šid. Šidla. Ach, Šidla...
